

Selskapets midler pr. 1/1 1927 er kr. 2460,62, som for en vesentlig del inntår i bank på 6 mdr.s opsigelse.

Selskapets styre har i beretningsåret bestått av: landbrukskjemiker dr. E. Solberg, formann, landbruksingeniør G. Arentz, viceformann, stortingsmann Johs. Okkenhaug, Sparbu, myrkonsulent H. Hagerup, Mære, gårdbruker Joh. Fjølstad, Heimdal og assistent M. Vågø, Charlottenlund.

Selskapets sekretær og kasserer er ingeniør Haakon O. Christiansen. Av styret uttrer foruten formannen og viceformannen d'herrer Okkenhaug og Hagerup.

På selskapets årsmøte den 24. mars blev såvel formannen og viceformannen samt de 2 uttredende styremedlemmer gjenvalgt, likeså revisorene d'herrer Abr. Halvorsen og O. Braadlie.

LITT OM BRENNTORVDRIFT, MYR OG SKOG I TROMS OG FINNMARK

Av vandre lærer *Kulsland*.

ROTLEVNINGER av skogtrær som finnes i de nordlandske myrer forteller oss, at i gammel tid var den nordlandske kyst og øyene fullt bevokset med bjerk og annen løvskog og furu. I nutiden er skogbestanden meget redusert, og mange steder særlig på øyene i Finnmark er skogen helt borte.

Om grunnene til skogens forfall er det vel ennå ikke full enighet blandt de lærde. Noen mener at det skyldes for sterk hugst nær gårdene, altså i vernskogsbeltene mot havet. Andre hevder at der i nyere tid er inntrått mere uheldige klimatiske forhold for skogen, og atter andre mener at det er hugsten til alle årstider med derav følgende nedsatt eller ennå ophørt rotskytning og gjenvækst som har skylden.

Der er jo også dem som hevder, at det er alle disse forhold i forening, som har bevirket skogenes tilbakegang, og disse har sikkert rett.

Det var som bekjent en tid, «da folkets ånd i dvale lå og ingen gleder kjente, mens her og der i enslig vrå kun nattelampen brente».

I denne tid lå også den forstlige virkning på folket nede, og all annen landbruksundervisning likeså, krig og dyrtid herjet, blokade stengte tilførselen, misvekst var det ofte, — skogen fikk holde for! Og den holdt for og — døde. — — — Nu gror den heldigvis atter i liene!

I de skogløse distrikter har man fra gammel tid brukt torv til brennsel på landsbygden, men det er ikke alle steder at torvmyrene kan holde ut, inntil skogen atter står der hugstbar. I de regnfulle strøk på kysten og ennå mer på øyene, hvor et fuktig klima og kortere vintre har tillatt en forholdsvis hurtigere fortorving av myrplantene, finnes der betydelige myrstrekninger med en, to og tre meters mektighet av sort, «fets», kolloidal torv — det egentlige brenntorv, men i de indre mere regnfattige strøk av landsdelen, hvor en lengere vinter hemmer fortorvingen, er de egentlige brenntorvmyrer av en meget ringere utstrekning og dybde. Her forekom-

Fra Bjarkøy i Troms.

Torvbreier ses over hele billedet. I bakgrunnen Øvergård, en av Tore Hunds bosteder.

mer brunmosemyrer, ofte av liten dybde — 0,5 til 1 meter. Og i de store tundra-myrer finner vi også bruntorv i form av banktorv med liten dybde og hvitmose. Disse tundraer tiner sjelden så dypt som $\frac{1}{2}$ m. om sommeren i Finnmark. Mose-samfundene kan her bare leve på forhøininger i terrenget, der danner sig svære banker eller holmer bortover myren, og i disse slår tælen lange, dype revner om vinteren, så de om sommeren tørker ut og smuldrer til torvmuld, som i sin naturlige tilstand er utjenlig til brensel, men derimot er brukbart til strø og utmerket som jordforbedringsmiddel.

Mens jeg taler om disse tundraer, så vil jeg si, at det er synd at disse store flate slettene, de største best arronderte slettene vi har i Finnmark — på 500, 1000 ja 2000 dekar (det er slett ingen overdrivelse) skal ligge her udyrket! Jeg anser det nemlig ikke for umulig å dyrke dem op til bølgende enger, og de vil engang bli det, de som ligger ved sjøen.

Ved nedre ende av disse tundra-myrer ligger der alltid en strandmorene eller endemorene, der stenger for vannet og derfor danner tundraen. Ved å grave eller helst sprengte avløpskanaler gjennom morenen, vil man jo skaffe vannet avløp. Senere graves hovedkanaler i passende antal i selve tundraen så dypt man til en begynnelse kommer for isen. Vannet løper bort og isen «synker» litt efter litt, år efter år i grøftebunnen og i hele myren (tundraen). Mellom kanalene graves selvsagt sugegrøfter, og efterhvert som isen synker i grøftebunnene utdypes grøftene, inntil man har full dybde. Og myren kan efter et større eller mindre antall år kultiveres.

Det er den store, godt varmeisolerte vann-avsamling i undergrunnen som ved sin dårlige varmeledningsevne og overmektige varmekapacitet hindrer en tilstrekkelig opvarmning om sommeren; — det er jo dette

Fra Sandøy i Bjarkøy.

«Torvsæter», «torvsjå», torvgrav samt dyrket mark og skog.

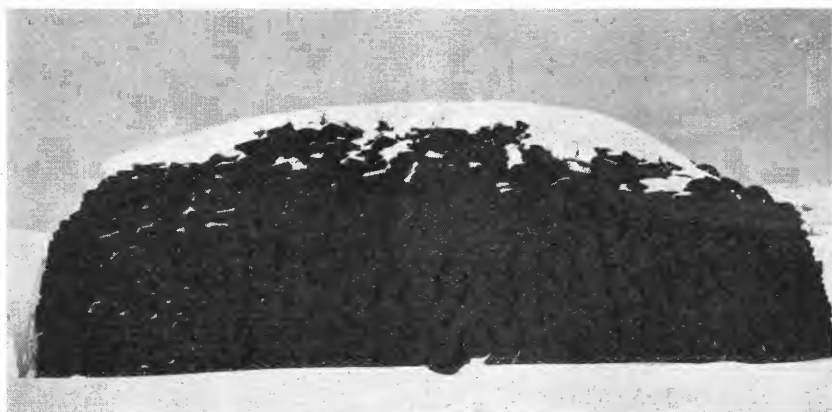
forhold som vedlikeholder den «evige» is i myren. Når derfor vannet tappes bort, skulde formentlig årsaken til isdannelsen være fjernet.

Den beste dyrkningsjord i Finnmark er våre myrer og — tundraer, men hvilken bureisningsmann tør gi sig i kast med så «frostlendt» jord? Den beste jorden får ligge udyrket, få har tro på den og få evner å dyrke den. *Og dog er det den beste jorden!* Her bør staten utføre de forberedende arbeide, kanalgravingen — vannuttappingen som det jo også allerede er anledning til ved særskilt avsatt bevilgning og som finner anvendelse sør i landet. Vi har ingen koloniserings-selskaper her som tar sig av saken. Når det skjer, da blir her liv i leiren, da blir her bureisning!

Disse tundra-myrene ligger som regel tett inntil boplassene og den opdyrkede jord, de ligger der og kjøler og gjør sommeren kaldere for oss og våre avlinger, enn den burde være. Og disse myrer er utmerkede utklekningsanstalter for billioner (eller mere!) av mygg, som hverken vi, vårt fe eller våre turister omfatter med venlige følelser, da det infernalske fly ødelegger den vesle sommeren vi har for oss. I sandhet, uttappingen av våre større myrer og tundraer er for Finnmark en kulturfaktor av rang i mer enn en henseende.

*

Øydistriktene i Troms fylke er som regel mer eller mindre skogfattige. Her utgjør brenntorven halvparten og mere av befolkningens brennsel. Brenntorvtilvirkningen foregikk for inntil 30—40 år siden her som andre steder på den gamle måte: Man stakk op torven direkte i torvgraven (nordlandsk torvdammen), førte den ut på tørkeplassen, myr, mo eller berg (nordlandsk torvhaugen) i kjerre eller trillebør og la torven flatt utover i breier, eller reiste den op med en gang, enten i siksak-rader

Fra Repparfjord, Kvalsund, Finnmark.

«Torvsæte» (stak eller kuve) 6 m. \times 3 m. \times 2 m.

eller to og to stykker sammen i takform. Torven står derefter og tørker i 2 uker, hvorefter den blir reist om, hvis tørkeklassen og været gjør det nødvendig. Derefter står torven videre til tork i 2 à 3 uker, og blir da i omtrent fulltørr tilstand såtet (nordlandsk sætet) i runde, bikubeformede sæter, 1 til 1,5 m. i diameter og 2 til 2,5 m. høie. Disse torvsæter blir stående og eftertørke til efter slåttonnen, da torven for en del kjøres hjem, mens endel sæter blir stående til vinteren. Nu pleier man i Troms fylke å stikke «lomp» i torvdammen, og skjære lompen ut til torv — 4—5 st. av hver — på tørkeklassen. Hvor torvmyren ligger langt fra gården, bruker man torvsjåer med tre eller fire vegger og tak av bord.

Vi kommer nu til landets nordligste fylke, hvor jeg nu har mitt virke. Jeg viser et par vinterbilleder angående brenntorv. Dette er det store øde fylke med den vilde arktiske natur, om sommeren smilende, men om vinteren barsk, så en sørlending vilde si: Hutte mig tuuu! Her er kysten og øyene aldeles skogbare. Bare gropene og smådalene har litt forkrøblet dvergbjerk, jordris og vie. Mange steder savner man det nødvendige ris til barna, når de er uskikkelige, men må få sendt risknipper fra fjordene til — sopolimer.

Inne i fjordene er det ofte fin, meget veksterlig bjerkeskog, hvor den får stå noenlunde i fred. Her nord i landet vokser løvskogen best i nordheldinger, hvor det mer eller mindre tilstrekkelige grunnvann, som finnes, ikke damper så sterkt bort i vegetasjonstiden.

På øyene i Finnmark er det som nevnt ganske store myrer med god brenntorv. Her er torven fiskerens og småbrukerens eneste brennsel, når undtas fiskeværene hvor der brukes kull, når den er billig, ved siden av torv og litt ved.

På kysten og i de ytre småfjorder finnes det både brenntorv og brun-

Fra Kvalsund, Finnmark.

Kjøreokse med torvlass.

torv, men myrene er her grunnere, ofte bare 0,5 m. dyp. Mange steder her og i de indre større fjorder finnes ikke skikkelig torv, og er det heller ikke skog, må folk bruke lyngtorv og halvgresstorv. Mange steder blir lyngmoene så fullstendig avtorvet, at det bare fjell ligger igjen.

Efter forholdene brukes både direkte opstikning i dammen, og «lumping» med utstikning på tørkeplassen. Torven efterses under tørkingen av kvinner og barn, mens mennene ligger på sommer-seifiske. Under såtningen er dog mennene med. Meget få bruker torvsjåer her i fylket. Torven settes op i store ofte firkantede sæter, som ofte tekkes med tynde store torver.

Meget få av småbrukerne og fiskerne har så store bruk, at de kan holde hest. Disse trekker hjem sitt brenntorv med kjelke om vinteren. Noen få litt større bruk holder hest eller kjøreokse. Også disse kjører torven hjem på vinterføre, da terrenget ikke er kjørbart med kjerre.

Små, meget små synes hyttene, som mørke prikker bare, bortover et sådant goldt trebart vinterlandskap. Men brenntorven holder det varmt i de små stuer, og koker fiskeforet for creaturene i fjøsene. Hadde man ikke torven på slike steder, så var de ikke beboelige.

Torvmyrene har langtfra vært brukt rationelt ned gjennom tiden. Man stakk et hull i myren det ene år og et annet hull det neste. De mellomliggende kanter blev ofte ødelagt, og der blev for meget avfall. Små eltemaskiner ville være fordelaktig til en bedre utnyttelse av myrene, men vi har ingen.

Under krigen anskaffet Hammerfest by en større torvmaskin, men man hadde vist liten glede av den, dertil er myrene gjerne for lite fortorvet og for grunne. Brenntorven sådan som den er her, er dog av den største betydning for de nordlige landsdeler.